

Ämnesprov, läsår 2012/2013

Geografi

Lärarinformation

Årskurs

6

Innehåll

Sida

Allmän information

Utprovningssomgång	3
Syftet med nationella prov	3
Översikt delprov	4
Sekretess	4
Hantering.....	4
Anpassning	4
Rapportering av resultat	5
Arkivering av Nationella prov	6

Ämnesprovet i Geografi

Provet	7
Förberedelser	9
Genomförande	10
Bedömning	10
Provbetyg	11
Genomgång med eleverna.....	11
Bild- och kartförteckning.....	12
Bilaga 1: Information till elever	13

En grupp vid Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier vid Uppsala universitet utarbetar på Skolverkets uppdrag de nationella proven i geografi för åk 6 och 9.

Projektledare

Lena Molin
lena.molin@edu.uu.se

Institutionen för pedagogik, didaktik och
utbildningsstudier
Box 2136
750 02 Uppsala
natprov.geografi@edu.uu.se
www.natprov.geografi.edu.uu.se

Provansvarig

Hanna Karlsson
hanna.karlsson@edu.uu.se

Samarbetspartners:

Nationellt centrum för svenska som andra språk, Stockholms
universitet
Specialpedagogiska Skolmyndigheten, Stockholm

Ansvarig på Skolverket:

Mats Olsson
mats.olsson@skolverket.se

Beställningar och distribution:

Tommy Moberin, tfn: 08-690 94 90
FS ProfLog AB, 162 89 Stockholm

Allmän information

Utprovningssomgång

Skolenheten ska genomföra det nationella provet i ett av ämnena geografi/historia/religionskunskap/samhällskunskap. Skolenheten ska genomföra det ämnesprov som Skolverket tilldelar (se SKOLFS 2012:29). Er skolenhet har tilldelats ämnet geografi.

Det är första gången ett nationellt ämnesprov genomförs i geografi. Provet har därför status av en så kallad utprovningssomgång. Det innebär att läraren inte behöver beakta elevens resultat på det nationella ämnesprovet vid betygssättningen våren 2013. Läraren får dock använda provresultatet som stöd vid betygssättning.

Från och med våren 2014 ska elevens resultat på det nationella ämnesprovet även användas som stöd för betygssättning i slutbetyget i årskurs 6.

Resultaten på proven ska rapporteras in till SCB samt till de universitet och högskolor som på uppdrag av Skolverket konstruerar proven.

De uppgifter som ingår i de nationella ämnesproven i geografi årskurs 6 är utprovade med hjälp av ett stort antal elever. Många lärare har också varit delaktiga i processen att utpröva uppgifter och bedömningsanvisningar. Först nu då ämnesprovet genomförs för första gången möter det en stor grupp lärare och elever. Skolverket och Uppsala universitet är därför angelägna om att få synpunkter på provets utformning och innehåll för att ytterligare kunna utveckla provet i positiv riktning. Skolenheter som genomför ämnesprovet i geografi ska därför även besvara en lärarenkät.

Syftet med nationella prov

Syftet med de nationella proven är i huvudsak att:

- stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning
- ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå

Nationella ämnesprov ska användas i årskurs 6 för att bedöma elevers kunskaper i förhållande till kunskapskraven.

Översikt delprov

Material som ingår i det nationella ämnesprovet i geografi i årskurs 6

Det nationella provet i geografi består av ett lärarmaterial och ett elevmaterial. Lärarmaterialet består av ett Lärarinformationshäfte (grönt häfte) samt en Bedömningsanvisning (rött häfte). Lärarinformationshäftet ska lämnas ut till berörd lärare direkt vid paketets ankomst. Bedömningsanvisningen finns förslutet tillsammans med elevmaterialet. Läraren får tillgång till Bedömningsanvisningen först efter det att Delprov B genomförts.

Elevmaterialet består av elevhäften samt Kartblad till Delprov B

Delprov	Provdatum	Provtid	Elevmaterial
Delprov A	Torsdagen den 2 maj	90 minuter	Delprov A
Delprov B	Fredagen den 3 maj	90 minuter	Delprov B Kartblad till delprov B

Sekretess

I 17 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) finns bestämmelser om sekretess för prov. Vid sekretess får provens innehåll inte röjas. Sekretesskyddat material ska förvaras på ett betryggande sätt så att innehållet inte röjs. Prov som återanvänds omfattas av sekretess. På provhäftena, Lärarinformationen och Bedömningsanvisningen anges att ämnesprovet i geografi planeras att återanvändas till och med 30 juni 2013.

Se www.skolverket.se > *Prov & Bedömning* > *Nationella prov* > *Mer om nationella prov* > *Sekretess*.

Hantering

Det är av avgörande betydelse att samtliga som på något sätt arbetar med nationella prov beaktar de bestämmelser som gäller. Bestämmelserna har tillkommit med syftet att var och en ska kunna lita på och utgå ifrån att proven bidrar dels till en rättvis bedömning av elevernas arbete, dels till att denna bedömning blir likvärdig över landet. Att genomföra proven i förtid är exempel på handlingar som kan spolia provens syfte och användbarhet.

För hantering av nationella prov se *Hantering av nationella prov* se www.skolverket.se > *Prov & Bedömning* > *Nationella prov* > *Mer om nationella prov* > *Beställning och hantering*

Anpassning

Anpassning av nationella prov ska bara göras för elever med funktionsnedsättningar som inte är av tillfällig natur. Variationen är stor mellan eleverna och man måste utgå från den enskilda elevens förutsättningar när man planerar hur de nationella proven kan anpassas. Därför kan Skolverket inte ange exakt vad läraren kan och inte kan göra. Provförslutningen får brytas tidigast dagen före provdatum för att lärare ska kunna anpassa provet för elev med funktionsnedsättning.

Anpassningen ska ske så att provet fortfarande prövar de kunskaper och förmågor som ska prövas. Det är rektor som beslutar om anpassning.

Exempel på anpassningar:

- Förlängd provtid
- Förstorad text
- Uppläsning av instruktioner och uppgifter
- Lässtöd genom att eleven kan lyssna på uppgiften inläst på cd/usb
- Uppdelning av Delprovet på olika tillfällen
- Möjlighet att besvara frågor muntligt
- Skriva svar på dator – datorerna får ej vara anslutna till Internet och eleverna får inte ha möjlighet att kommunicera med varandra

Mer information om anpassning finns www.skolverket.se > *Prov & Bedömning* > *Frågor och svar* > *Anpassning*

Rapportering av resultat

För att kunna följa upp och utvärdera kvaliteten i svensk skola, för forskning och för utveckling av proven, behövs insamling av provresultat. Skolhuvudmannen ska skicka in resultat till Skolverkets två olika insamlingar.

1. Den ena insamlingen gäller rapportering av **provresultat för samtliga elever**. Denna insamling görs av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Skolverket. Information om denna insamling kommer att skickas till skolorna via brev från SCB. Provresultat ska rapporteras senast 18 juni 2013.

För mer information se www.skolverket.se > *Prov & Bedömning* > *Nationella prov* > *Mer om nationella prov* > *Insamling*

2. Den andra insamlingen görs av Uppsala universitet som konstruerar de nationella proven i geografi på uppdrag av Skolverket och gäller insamling av lärarsynpunkter samt resultat på uppgiftsnivå och ett urval av elevlösningar.

a) Lärare ska lämna synpunkter på provet. Det görs genom att fylla i en **lärarenkät**. Webbadress: www.natprov.edu.uu.se. Lösenord: *Grafein*. Lärarenkäten ska vara ifylld **senast 18 juni 2013**.

b) För elever **födda den 10:e, 20:e och 30:e**, varje månad ska resultat på uppgiftsnivå rapporteras in **senast 18 juni 2013** via Internet. Webbadress: www.natprov.edu.uu.se. Lösenord: *Grafein*.

c) För elever **födda den 10:e** varje månad ska även kopior (läsliga) på **elevlösningar** rapporteras in **senast 18 juni 2013**.

Elevlösningarna ska skickas till följande adress:

Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier

Nationella provgruppen för geografi åk 6

Box 2136

750 02 Uppsala

Redovisning av resultat

Resultat från insamlingar och lärarenkäter beskrivs och kommenteras i årliga rapporter som finns på Skolverkets webbplats se www.skolverket.se > *Nationella prov* > *Resultat*

Arkivering av nationella prov

Råd om arkivering och gallring av nationella prov finns i skriften *Bevara eller gallra*. Denna finns att ladda ner via länken www.samradsgruppen.se. Information om arkivering av nationella prov finns även via Skolverkets webbplats se www.skolverket.se > *Prov & Bedömning* > *Nationella prov* > *Mer om nationella prov* > *Arkivering*.

Fristående skolor ska bevara nationella prov enligt skollagen. Från den 1 april 2012 har en ny bestämmelse trätt i kraft som anger att huvudmannen för en fristående skola som genomför nationella prov ska bevara elevlösningar av de nationella proven (26 kap. 28§ Skoll).

Ämnesprovet i Geografi

Provet

Ämnesprovet i geografi för år 6 består av två delar, Delprov A och Delprov B. Provet förbereds genom att läraren ger eleverna information om provet samt några råd inför besvarandet av uppgifter. Denna information finns som kopieringsunderlag på sidan 13 i detta häfte.

Prov materialet består i sin helhet av följande delar:

- Lärarinformation
- Elevhäfte Delprov A
- Elevhäfte Delprov B
- Kartblad som tillhör Delprov B
- Bedömningsanvisningar
- CD/usb med elevhäftenas texter inlästa (om skolan har beställt)

Ämnesprovets koppling till kursplanen

Den nya kursplanen i geografi gäller sedan 1 juli 2011 och finns publicerad på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se). Ämnesprovet i geografi för år 6 konstrueras utifrån läroplanen med utgångspunkt i kursplanens syfte, förmågor, centralt innehåll samt kunskapskrav. I kursplanen för geografi framhålls att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla fyra förmågor. Ämnesprovet prövar samtliga förmågor i ämnet geografi:

- analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen,
- utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen,
- göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker, och
- värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling.

De fyra förmågorna prövas mot ett urval av det centrala innehållet. Allt som kursplanen omfattar kan inte prövas i ett nationellt prov, då skulle provet bli alltför omfattande.

Hur det centrala innehållet finns representerat i ämnesprovets två delar framgår av översikten på nästa sida. Grönmarkerade partier visar vilka delar av det centrala innehåll som provet omfattar.

Centralt innehåll	Delprov	
	A	B
Jordytan och på vilka sätt den formas och förändras av människans markutnyttjande och naturens egna processer, till exempel plattetektonik och erosion. Vilka konsekvenser detta får för människor och natur.		
De svenska, nordiska och övriga europeiska natur- och kulturlandskapen. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.		
Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.		
Fördelningen av Sveriges, Nordens och övriga Europas befolkning samt orsaker till fördelningen och konsekvenser av denna.		
Namn och läge på Sveriges landskap samt orter, berg, hav och vatten i Sverige samt huvuddragen för övriga Norden.		
Namn och läge på övriga Europas länder samt viktigare öar, vatten, berg, regioner och orter.		
Kartan och dess uppbyggnad med färger, symboler och skala. Topografiska och tematiska kartor.		
Insamlingar och mätningar av geografiska data från närområdet, till exempel åldersfördelning, trafikflöden och vattenförbrukning.		
Fältstudier för att undersöka natur- och kulturlandskap, till exempel hur marken används i närmiljön.		
Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.		
Hur val och prioriteringar i vardagen kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling.		
Ojämlika levnadsvillkor i världen, till exempel olika tillgång till utbildning, hälsovård och naturresurser samt några bakomliggande orsaker till detta. Enskilda människors och organisationers arbete för att förbättra människors levnadsvillkor.		

Utgångspunkter vid provkonstruktion

Centrala begrepp vid provkonstruktion är validitet och reliabilitet. Lite förenklat kan man säga att validiteten handlar om att mäta det man ska mäta. Reliabiliteten handlar om att reducera slumpens inverkan på provresultatet. Provet ska bli så rättvist som möjligt. Det finns många olika aspekter att ta hänsyn till, både avseende provets utformning och bedömningsanvisningar.

Se www.natprov.edu.uu.se > Demoprov

Hur konstrueras ämnesprovet i geografi?

I arbetet med att ta fram provuppgifter, bedömningsanvisningar och kravnivåer har ett stort antal elever och yrkesverksamma lärare deltagit. Vidare har lärarutbildare, ämnesteoretiker, forskare samt uppdragsgivaren, Skolverket, varit representerade. En viktig del i arbetet har varit att analysera de styrdokument som är utgångspunkt för konstruktionen av ämnesproven. Omfattande utprövningar har gjorts av olika typer av uppgifter, som bedömts vara relevanta utifrån läroplanens kunskapssyn och kursplanens ämnessyn och förmågor. Efter ingående analyser av utprövningsresultaten och inhämtande av synpunkter från lärare och elever har vissa delar av utprövningsmaterialen valts ut och satts samman till ett ämnesprov. De uppgifter som används i provet har visat sig fungera väl i storskaliga utprövningar vid slumpvis utvalda skolor runt om i landet och anknyter väl till kursplanen i geografi.

Provet har i sin helhet granskats av lärare, professorer i kultur- och naturgeografi samt personer med specialistkompetens inom etik, utbildning för hållbar utveckling, specialpedagogik och svenska som andra språk.

Förberedelser

En till två dagar före provtillfället ska läraren gå igenom ”Information till eleverna: kopieringsunderlag” som innehåller några råd inför provet (se bilaga 1 sidan 13). Syftet med informationen är att eleven ska känna sig bekant med provet. Denna text får läraren kopiera och dela ut till eleverna som förberedelse inför provdagen.

Tidsåtgång för information ca 30 minuter.

Genomförande

Ämnesprovet i geografi omfattar två delprov, Delprov A och Delprov B. Delproven ska besvaras skriftligt och är förlagda till två fasta provdagar. Tidsåtgång för respektive prov är 90 minuter utan rast. Provet ska besvaras individuellt.

Instruktion till genomförande på provdagen:

- Dela ut Elevhäftet samt lösa skrivpapper om utrymmet i Elevhäftet inte räcker till för att besvara uppgifterna. Elevens namn samt klass/grupp anges på varje löslblad som används.
- Informera eleverna om provtiden, 90 minuter utan rast.
- Tillåtna hjälpmedel i båda delproven är penna, radergummi och linjal.
- Elever med svenska som andra språk får använda en- eller tvåspråkig ordbok.
- Samla in allt material efter provet.
- Information om anpassning för elever med funktionsnedsättning finns på sidan 4.

Datorer

Om skolan har tillgång till datorer i sådan utsträckning att eleverna kan genomföra provet vid samma tillfälle går det bra för alla elever att använda datorerna vid provtillfället. Eleverna får inte ha tillgång till Internet under provet. Skolan ska se till att ingen information för eleverna finns sparad på datorerna och att eleverna inte kan kommunicera.

Bedömning

I häftet Bedömningsanvisningar finns stöd för bedömningen av de enskilda uppgifterna till respektive delprov. Enligt Skolverkets hanteringsanvisningar ansvarar rektor för att detta häfte delas ut till berörda lärare efter genomförandet av Delprov B.

Bedömningsanvisningar

Efter att provet genomförts gör läraren en bedömning av hur väl eleven löst uppgifterna. I häftet Bedömningsanvisningar finns en bedömningsanvisning till varje enskild uppgift. Häftet innehåller även autentiska elevsvar och kommentarer till dessa som hjälp för en likvärdig bedömning. En sammanställning av elevens resultat på de olika uppgifterna sker med hjälp av en resultatrapport för varje elev. Denna resultatrapport ger underlag för att sätta provbetyget och kan ge läraren och eleven information om elevens styrkor och utvecklingsområden.

Sambedömning

En del i arbetet med likvärdig bedömning består av att lärare tillsammans diskuterar bedömning av elevlösningar i relation till bedömningsanvisningarna, så kallad sambedömning. När elevernas prestationer bedöms tillsammans med annan lärare i ämnet ökar bedömningens tillförlitlighet. Lärare kan byta elevernas svar med varandra eller diskutera elevsvar där de känner osäkerhet angående bedömningen.

Se www.skolverket.se >Prov och bedömning>Frågor och svar.

Provbetyg

Provet består av två delprov, Delprov A och Delprov B. Provbetyget bestäms utifrån elevens sammanlagda resultat på de båda delproven.

Hur avgörs provbetyget?

För det *första* avgörs provbetyget av det totala antalet belägg eleven har fått på provet. För det *andra* måste ett visst antal av beläggen ligga på en viss nivå. För att till exempel få ett C i provbetyg måste eleven först och främst ha fått ett bestämt antal belägg på provet som helhet. Dessutom måste ett visst antal av dessa belägg också finnas på nivån för C. Det räcker alltså inte med ett stort antal belägg på E-nivån för att få ett C i provbetyg.

För det *tredje* måste eleven också ha fått minst ett belägg på respektive förmåga. Det räcker dock med att ha fått ett belägg, av t.ex. fyra möjliga, på en förmåga. Här finns dock ett undantag för provbetyget A. Eftersom det är relativt få uppgifter på nivån för A skulle ett krav på belägg på alla förmågor kunna leda till att enstaka uppgifter avgör provbetyget i allt för stor utsträckning.

Sammanfattningsvis avgörs provbetyget av:

- Det totala antalet belägg
- Att ett visst antal av beläggen finns på en viss nivå (E, C eller A)
- Att eleven har fått belägg på alla förmågor (det räcker dock med ett belägg). Ett undantag från detta krav på spridning finns dock på nivån för A.

Resultatrapport

Elevens resultat på uppgifterna i ämnesprovet sammanställs i en resultatrapport som finns som kopieringsunderlag i häftet Bedömningsanvisningar och sist i Elevhäftet till Delprov B. För varje förmåga finns rutor där läraren markerar resultatet för elevens prestation på varje uppgift och aktuell nivå. Utifrån resultatrapporten räknas elevens provbetyg ut. Vilka gränser som gäller för de olika provbetygen finns angivet i häftet Bedömningsanvisningar.

Genomgång med eleverna

Vid uppföljning efter provet är det viktigt att läraren ser till att uppgifterna inte sprids. Läraren kan gå igenom provresultatet med eleven.

Bilder Delprov A

- s. 2 1. Fotopedia/Flickr, 2. Fotopedia/Flickr, 3. S Beebe/Flickr,
4. A-L Larsson, 5. AlaskaGrl/Devianart, 6. A Nilsson/LRFMedia
- s. 4 G Sayer/Oxfam
- s. 7 M Hansson
- s. 9 J Deakin/Flickr
- s. 11 (tv) Fotopedia/Flickr, (th) Fotopedia/Flickr
- s. 14 Flickr/net effekt

Kartor Delprov A

- s. 4 Läskunnighet © 2013 Norstedts Kartor, Stockholm
- s. 6 Land- och vattenhalvklotet, J Jokinen
- s. 8 Jorden, J Jokinen
- s. 10 Plattektunik © 2013 Liber AB, Stockholm
- s. 12 Jorden© 2013 Norstedts Kartor, Stockholm
- s. 16 Sydamerika © 2013 Liber AB, Stockholm

Bilder Delprov B

- s. 2 (tv) Anna T/Flickr, (th) B Suhajda/Flickr
- s. 6 1. A Nilsson/LRFMedia, 2. Osby Svetsverkstad, 3. A Holmer, 4.
I-M Abrahamsson, 5. I Johansson, 6. T Andersson/LRFMedia
- s. 11 (tv) D Esko/SGU, (th) A Damberg/SGU
- s. 14 tv) R Hausken/Flickr, (tv) T Torbjörnsson, (th) Anna T/Flickr,
(th) Anna T/Flickr

Kartor Delprov B

- s. 2 Jönköping © 2013 Norstedts Kartor, Stockholm
- s. 6 Terrängkarta, J Jokinen
- s. 8 Jönköping olika skalor© 2013 Norstedts Kartor, Stockholm
- s. 12 Terrängkarta, J Jokinen

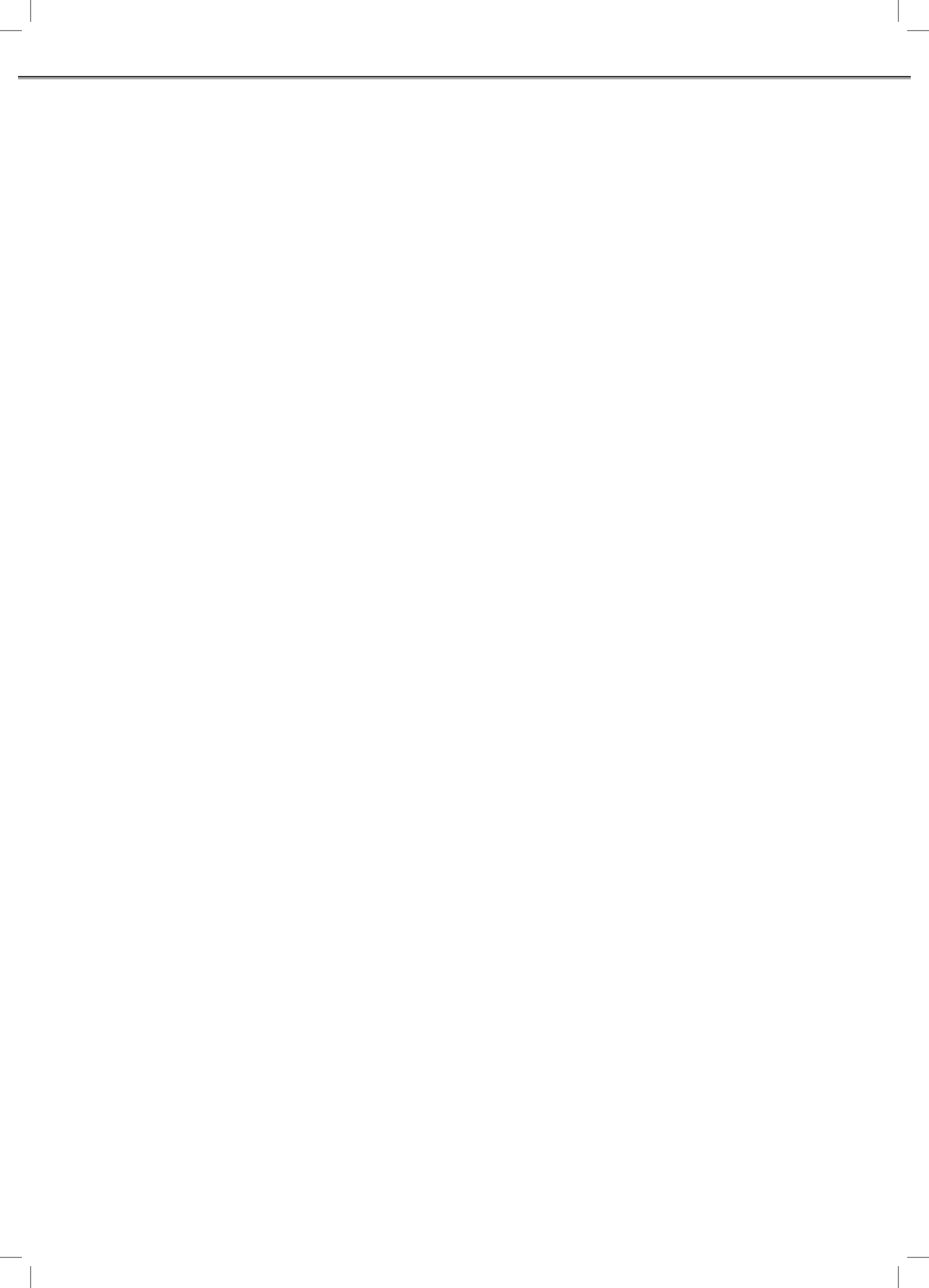
Kartblad

Terrängkarta, J Jokinen

Några råd inför provet

- * Till varje uppgift finns ofta en inledande text. Dessa texter är ett stöd för dig när du löser uppgifterna.
- * Uppgifterna är alltid markerade med en gul bakgrundsfärg.
- * Studera kartornas teckenförklaring i de uppgifter som innehåller kartor.
- * I delprov B finns symbolen K i de uppgifter där du ska använda kartbladet.
- * Försök alltid att lösa uppgifterna i provet även om du känner dig osäker. Även om uppgiften känns svår så kan du få ”poäng” för ett påbörjat svar.
- * Till en del av uppgifterna finns förslag till geografiska begrepp som du bör använda i ditt svar.
- * När det gäller flervalfrågor kan det variera hur många alternativ du ska kryssa för, läs därför instruktionerna noga.
- * När du uppmanas att resonera kan du exempelvis tänka på att: diskutera orsakssamband i flera led, förtydliga resonemang med exempel, jämföra och resonera om nackdelar och fördelar.
- * Tänk också på att resonera utifrån olika perspektiv som exempelvis individ, samhälle, dåtid, nutid och framtid.

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier